

KPSS COĞRAFYA · ÜNİTE 3 / 8 · TÜRKİYE'NİN FİZİKİ ÖZELLİKLERİ

Türkiye'nin İklimi ve Bitki Örtüsü: KPSS Hap Bilgi

Bu ünite

18 çıkmış soru (2014-2024)

bu bloktan yılda ~7 soru

18 ÖSYM tuzağı

İklim ve bitki örtüsü fiziki coğrafyanın ikinci büyük konusu: ÖSYM 2014-2024 arasında buradan **18 soru** sordu, sınav başına 1-2 soru.

Soruların 8'i **iklimden**: basınç merkezleri, karasallık, yağış grafikleri, mikroklima. 7'si **bitki örtüsünden** (maki, psödomaki, dar alanda yetişen ağaçlar), 3'ü iklimin denize ve toprağa etkisinden. ÖSYM'nin sorduğu her bilginin yanında sorulduğu yıl yazıyor.

1 ÖSYM bu ünitelerden ne sordu?

18 sorunun 8'i tek konudan geldi: İklim: basınç, karasallık, grafik, mikroklima.

İklim: basınç, karasallık, grafik, mikroklima ■■■■■■ 8 soru

2014 Yağış grafiği: hangi yağış rejimi? 2015 Muson sisteminin parçası olan basınç merkezi

2015 Kışın kuzeyden, yazın güneyden hava kütleleri 2016 Karasallığın en fazla olduğu alan

2018 Şanlıurfa yazın Mersin'den neden sıcak? 2019 Mikroklimaya örnek uygulamalar

2020 Sıcaklık-yağış grafiği hangi ilin? 2021 Vejetasyon döneminin en kısa olduğu plato

Bitki örtüsü: formasyonlar ve ağaçlar ■■■■■■ 7 soru

2017 Ağaç türü ve iklim eşleştirmesi 2018 Endemik bitki zenginliğinin nedenleri

2019 En dar alanda yayılan ağaç 2020 Zakkum, defne, keçi boynuzu: haritada nerede?

2022 (iptal) Dar alanda görülen ağaçlar 2022 Kısa mesafede bitki değişen güzergâh

2024 Ege'de görülmeyen bitki formasyonu

İklimin denize ve toprağa etkisi ■■■■ 3 soru

2019 Karadeniz'in tuzluluğunun az olması 2019 Yıkanmış, asidik, koyu renkli topraklar

2024 Toprakta kireç ve tuz birikimi beklenmeyen il

Yıllar 2014-2024 KPSS Genel Kültür testlerinden; "2022 (iptal)" ÖSYM'nin iptal edip yenilediği 2022 oturumu.

Soruların metni ÖSYM'nin telifinde olduğu için burada yok; sorulan bilgi notlarda **KPSS 2019** gibi bir damgayla, sorulduğu yılla işaretli.

2) İklimi Belirleyenler: Konum, Baskı, Rüzgâr

Türkiye neden iki farklı hava kütesinin arasında?

- Kışın **kuzeyden** soğuk ve nemli, yazın **güneyden** sıcak ve kuru hava kütleleri gelir: Türkiye orta kuşakta, iki hava kütesinin karşılaştığı yerde. Bu **mutlak konumun** sonucu. **KPSS 2015**
- Dört mevsim, cephe yağışları ve batı rüzgârları da aynı sebepten (bkz. Ünite 1, coğrafi konum).

Türkiye'yi etkileyen basınç merkezleri

BASINÇ MERKEZİ	NE ZAMAN, NASIL?
Sibirya Yüksek Basıncı (termik)	Kışın kuzeydoğudan; kuru ve çok soğuk hava, ayaz
İzlanda Alçak Basıncı (dinamik)	Kışın kuzeybatıdan; ılık ve nemli hava, yağış
Azor Yüksek Basıncı (dinamik)	Yazın batıdan; sıcak ve kuru hava, yağış azalır
Basra Alçak Basıncı (termik)	Yazın güneydoğudan; sıcak ve kuru hava. Güney Asya muson sisteminin parçası KPSS 2015

KODLA

Kışın Sibirya ve İzlanda, yazın Azor ve Basra

Kış basınç merkezleri **kuzeyden** (Sibirya kuzeydoğu, İzlanda kuzeybatı), yaz basınç merkezleri **güneyden ve batıdan** (Basra güneydoğu, Azor batı). Musonla ilgili olan **Basra**.

Yazın Şanlıurfa mı sıcak, Mersin mi?

ŞANLIURFA

Daha sıcak

- Denizden uzak: karasal
- Nem az, gökyüzü açık
- Basra Alçak Basıncı'na yakın
- Güneyden sıcak ve kuru rüzgârlar

MERSİN

Daha ılık

- Deniz kenarı: deniz etkisi
- Nem fazla
- Meltemler serinletir
- Yükselti ikisinde de düşük

↳ Aynı enlemde olmalarına rağmen Şanlıurfa'nın yazın daha sıcak olmasında **yükseltinin etkisi yok**: Şanlıurfa daha yüksek, yükselti onu serinletir. **KPSS 2018**

⚠ ÖSYM tuzağı

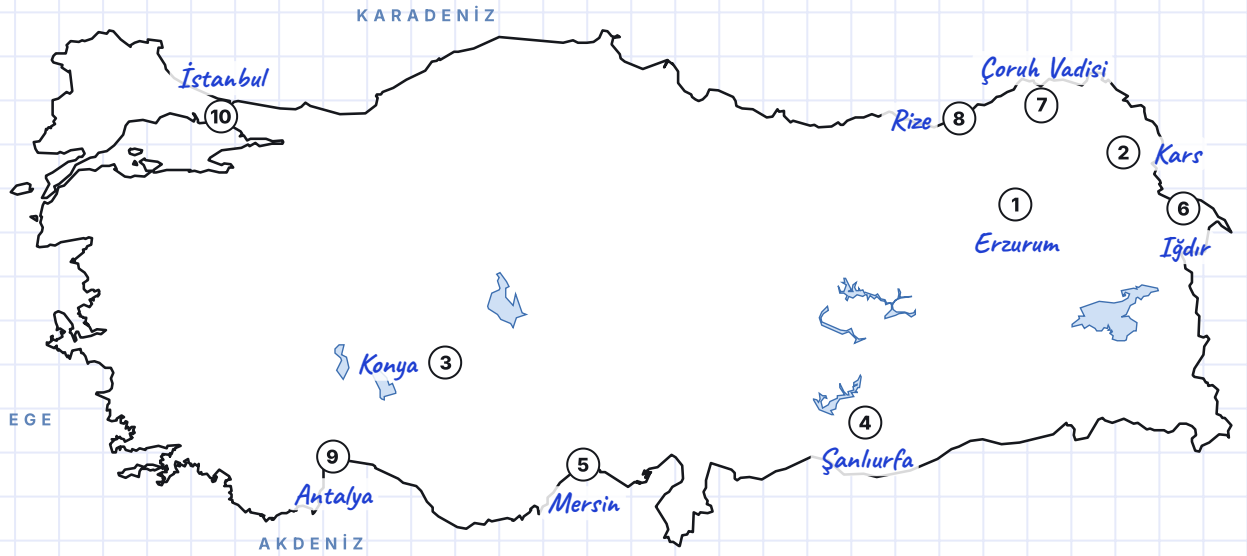
Muson sisteminin parçası **Basra Alçak Basıncı**; Sibirya, Azor, İzlanda ya da Akdeniz'in alçak basınçları değil. **KPSS 2015**

③ Sıcaklık, Karasallık ve Yağış

Karasallık ve vejetasyon süresi

- **Karasallık** = yaz ile kış sıcaklığı arasındaki fark. Denizden uzaklaştıkça ve yükseldikçe artar; en fazla **Erzurum-Kars** yöresinde, en az kıyılarda. **KPSS 2016**
- **Vejetasyon dönemi** (bitkinin uyanık geçirdiği süre) sıcaklık eşığının üstünde kalınan süredir: en kısa **Erzurum-Kars Platosu**'nda (uzun ve sert kış), en uzun Akdeniz kıyılarında. **KPSS 2021**
- **Kıyı ile iç kesim**: kıyı dağları denizin ılıtıcı etkisini kıyıda tutar; dağların arkası kışın çok soğuk, yazın çok sıcak olur.

ÖSYM'nin sorduğu iklim yöreleri

- ① **Erzurum** sert karasal: yağış en çok Mayıs-Haziran, yazın da sürer **KPSS 2014**
- ② **Kars (Erzurum-Kars Platosu)** karasallık en fazla, vejetasyon dönemi en kısa **KPSS 2016**
- ③ **Konya** step: Ocak 0 °C civarı, en çok Mayıs, yaz kurak **KPSS 2020**
- ④ **Şanlıurfa** yazın Mersin'den sıcak **KPSS 2018**
- ⑤ **Mersin** deniz etkisi: nemli, yazı daha ılık
- ⑥ **Iğdır Ovası** mikroklima: pamuk **KPSS 2019**
- ⑦ **Çoruh Vadisi (Artvin)** mikroklima: zeytin **KPSS 2019**
- ⑧ **Rize** her mevsim yağışlı; yıkanmış asidik toprak **KPSS 2024**
- ⑨ **Antalya** Akdeniz iklimi: kış ılık ve yağışlı, yaz kurak
- ⑩ **İstanbul** Marmara: geçiş iklimi

Mikroklima: çevresinden farklı küçük iklim

- **Iğdır Ovası**'nda pamuk (alçak, çevresi dağlarla korunan Aras vadisi) ve **Çoruh Vadisi**'nde zeytin: çevredeki iklimde yetişmeyecek ürünler. **KPSS 2019**
- Çukurova'da mısır ya da Meriç'te çeltik mikroklima değil: o ürünler zaten bölgenin iklimine uygun. **KPSS 2019**

Denizlerimiz: tuzluluk

- **Karadeniz** en az tuzlu deniz (binde 17-18): Tuna, Dinyeper, Don gibi **büyük akarsularla beslenir** ve serin olduğu için **buharlaşma azdır**. Derinliği ya da kirliliği tuzluluğu düşürmez. **KPSS 2019**
- Akdeniz en tuzlu (binde 38-39): buharlaşma fazla, büyük akarsu az. Tuzluluk Karadeniz'den Marmara ve Ege'ye, oradan Akdeniz'e doğru artar.

KODLA

**Kış Akdeniz'in, bahar İç Anadolu'nun,
yaz başı Doğu'nun, her mevsim
Karadeniz'in**

En yağışlı mevsim: **Akdeniz kış, İç Anadolu ilkbahar** (Mayıs), **Doğu Anadolu ilkbahar sonu-yaz başı** (Mayıs-Haziran), **Karadeniz her mevsim** (en çok sonbahar).

⚠ ÖSYM tuzağı

Kışın kuzeyden soğuk, yazın güneyden sıcak hava kütlelerinin gelmesi **mutlak konumdan**; üç tarafın denizlerle çevrili olmasından ya da yükseltiden değil. **KPSS 2015**

④ İklim Tipleri ve Grafik Okuma

Grafikteki ipucu hangi iklimi gösterir?

İKLİM	GRAFİKTE İPUCU
Akdeniz (Antalya, Adana)	Kış yağışlı, yaz çok kurak; Ocak ılık (8-10 °C)
Karadeniz (Rize, Trabzon)	Her ay yağış, en çok sonbahar; yaz-kış farkı az
Marmara geçiş (İstanbul)	Kış yağışlı, yaz kurak ama Akdeniz kadar değil
Step / İç Anadolu (Konya)	Yağış az; en çok ilkbahar (Mayıs), yaz kurak; Ocak 0 °C civarı KPSS 2020

Sert karasal / Doğu Anadolu
(Erzurum)

En çok Mayıs-Haziran, yazın da yağış sürer; kış çok soğuk ve karlı **KPSS 2014**

Güneydoğu (Şanlıurfa, Diyarbakır)

Akdeniz'e benzer yağış; yaz çok sıcak ve kurak

Bir iklim grafiği üç adımda

- 1 Ocak sıcaklığına bak: 8 °C üstü kıyı (Akdeniz, Ege); 0 °C civarı İç Anadolu; çok altı Doğu Anadolu.
- 2 Yazın yağış var mı? Her ay yağış Karadeniz; yaz başında bile yağış Doğu Anadolu; yaz kuruyorsa Akdeniz ya da step.
- 3 En yağışlı ayı bul: kış Akdeniz, Mayıs İç Anadolu, Mayıs-Haziran Doğu Anadolu.

KPSS 2020

⚠ ÖSYM tuzağı

Yağışın **Mayıs-Haziran**'da en çok olduğu, kışın az olduğu grafik **Doğu Anadolu karasalinin**; İç Anadolu'da yaz başı kurak, Akdeniz'de en çok yağış kışın. **KPSS 2014**

5 Bitki Örtüsü

Bitki formasyonları

AKDENİZ VE EGE KIYILARI

Maki

Kurak yazı uyumlu her dem yeşil çalılar: zakkum, defne, keçiboyunu, pırnal meşesi, menengiç, funda

KPSS 2020

MAKİ TAHRİP OLUNCA

Garig

Daha kısa, seyrek çalılar: kekik, adaçayı, lavanta

SADECE KARADENİZ KIYILARI

Psödomaki

Ormanın yerine gelen "yalancı maki": fındık, defne, kocayemiş, orman gülü

KPSS 2024

İÇ BÖLGELER

Step

Kurak ve ağaçsız; ilkbaharda yeşerip yazın kurur

DOĞU ANADOLU

Çayır

Yazın yağış alan yüksek yerlerde uzun boylu otlar

KIYI DAĞLARI

Orman

Karadeniz'de nemli, Akdeniz ve Ege'de kuru orman

Hangi ağaç hangi iklimde?

AĞAÇ

NEREDE?

Kızılçam

Akdeniz ve Ege kıyı dağlarının alçak yamaçları
(Akdeniz iklimi) **KPSS 2017**

Sedir

Toroslar (Akdeniz Bölgesi); karasal iklimin ağacı
değil **KPSS 2017**

Kayın

Karadeniz (nemli iklim) **KPSS 2017**

Ladin

Sadece Doğu Karadeniz **KPSS 2022 (iptal)**

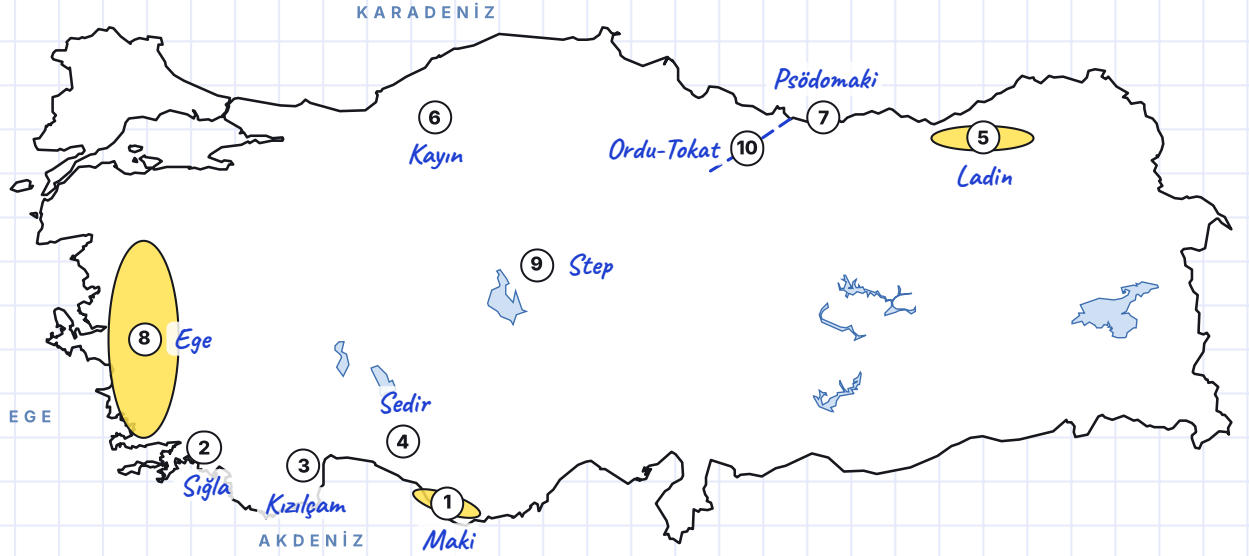
Sığla (günlük)

Sadece Muğla'da Köyceğiz-Marmaris çevresi
KPSS 2019

Meşe, karaçam

Hemen her bölgede: en geniş yayılanlar

Bitki örtüsü haritası

① Maki: Alanya-Anamur kıyısı zakkum, defne, keçiboynuzu, pırnal meşesi **KPSS 2020**

② Sığla: Köyceğiz (Muğla) en dar yayılışlı ağaç **KPSS 2019**

③ Kızılçam: kıyı dağlarının alt yamaçları
Akdeniz iklimi **KPSS 2017**

④ Sedir: Toroslar Toroslara özgü
KPSS 2022 (iptal)

⑤ Ladin: Doğu Karadeniz Doğu Karadeniz'e
özgü **KPSS 2022 (iptal)**

⑥ Kayın: Karadeniz nemli orman **KPSS 2017**

⑦ Psödomaki: Ordu-Giresun kıyısı fındık
bahçeleri; sadece Karadeniz **KPSS 2024**

⑧ Ege Bölgesi maki, garig, orman, içerde step
var; psödomaki yok **KPSS 2024**

⑨ Step: İç Anadolu kurak, ağaçsız

⑩ Canik Dağları (Ordu-Tokat arası) kıyıda
dağı aşır iç kesime: bitki hızla değişir
KPSS 2022

KODLA

Ladin Karadeniz'de, sedir Toros'ta, sığla Köyceğiz'de

Dar alanda yetişen üç ağaç: **ladin** Doğu Karadeniz, **sedir** Toroslar, **sığla** Muğla'da Köyceğiz çevresi. Meşe, karaçam, kayın, kızılçam geniş alana yayılır.

Endemik türler ve yükseltiyle bitki

- Türkiye'deki bitki türlerinin yaklaşık **üçte biri endemik** (sadece burada yetişir); en çok **Toroslarda**. Sebepleri: **geçmişteki iklim değişimleri** (buzul çağlarında sığınak oldu) ve **yer şekillerinin çeşitliliği**; üç flora bölgesinin kesişmesi de etkili. **KPSS 2018**
- Kısa mesafede bitkiyi görmek isteyen yükseltinin hızla değiştiği güzergâhı seçer: **Ordu-Tokat** (kıyıda psödomaki ve fındık, Canik Dağları'nda nemli orman, Tokat'ta step). **KPSS 2022**

Ordu'dan Tokat'a giderken

- 1 Kıyı: **fındık bahçeleri ve psödomaki** **KPSS 2024**
- 2 Kuzeye bakan yamaç: kayın, gürgen, köknar; nemli orman
- 3 Dağın arkası (güneye bakan yamaç): yağış azalır, kuru orman ve meşe
- 4 Tokat: **step** ve kuru tarım **KPSS 2022**

⚠ ÖSYM tuzağı

Sedir karasal iklimin değil Torosların ağacı; kızılçam-Akdeniz ve kayın-Karadeniz eşleştirmeleri doğru. **KPSS 2017**

6 İklim ve Toprak

Bol yağış yıkar, kuraklık biriktirir

BOL YAĞIŞ

Yıkanma

- Karadeniz'in denize bakan yamaçları
- Besinler toprağın derinine taşınır
- Toprak asidik, organik maddece zengin, koyu
- Çay bu asidik toprağı sever (Rize)

KURAKLIK

Birikme

- İç Anadolu ve Güneydoğu
- Buharlaştırma yağıştan fazla
- Kireç ve tuz yüzeyde birikir
- Konya, Aksaray, Yozgat, Şanlıurfa

↳ Yıkanmış, asidik ve koyu renkli topraklar **Kuzey Anadolu Dağları'nın kuzeye bakan yamaçlarında**: yağış bol, orman organik madde verir. **KPSS 2019**

⚠ **ÖSYM tuzağı**

Toprakta **kireç ve tuz birikimi** kurak yerlerde olur: **Rize**'de beklenmez, bol yağış onları yıkar. Konya, Aksaray, Yozgat ve Şanlıurfa'da birikir. **KPSS 2024**

7 **ÖSYM tuzakları: tek sayfada**

Her çıkmış sorunun bir tuzağı var. Sınavdan önceki son tekrar için bu liste yeter.

- 1 Yağışın Mayıs-Haziran'da en çok olduğu ve yazın da sürdüğü grafik Doğu Anadolu karasalı; İç Anadolu'da yaz başı kurak. **KPSS 2014**
- 2 Muson sisteminin parçası Basra Alçak Basıncı; Sibirya, Azor, İzlanda değil. **KPSS 2015**
- 3 Kışın kuzeyden, yazın güneyden hava kütlesi gelmesi mutlak konumun sonucu; denizlerle çevrili olmanın değil. **KPSS 2015**
- 4 Karasallığın en fazla olduğu yer Erzurum-Kars; kıyılarda en az. **KPSS 2016**
- 5 Sedir karasal iklimin ağacı değil, Toroslarda yetişir. **KPSS 2017**
- 6 Endemik zenginliğin sebebi geçmiş iklim değişimleri ve yer şekilleri; Kuzey Yarım Küre'de ya da doğu boylamlarında olmak değil. **KPSS 2018**
- 7 Şanlıurfa'nın yazın Mersin'den sıcak olmasında yükseltinin etkisi yok; yükselti serinletir. **KPSS 2018**
- 8 En dar alanda yayılan ağaç sığla; kızılçam, karaçam, meşe ve sarıçam geniş alanda. **KPSS 2019**
- 9 Karadeniz'in az tuzlu olması büyük akarsular ve az buharlaşmadan; derinlik ve kirlilik değil. **KPSS 2019**
- 10 Yıkanmış asidik koyu toprak Kuzey Anadolu Dağları'nın kuzeye bakan yamaçlarında; Tuz Gölü çevresi ya da Ergene değil. **KPSS 2019**
- 11 Mikroklima: Iğdır'da pamuk, Çoruh Vadisi'nde zeytin; Çukurova'da mısır ve Meriç'te çeltik değil. **KPSS 2019**

- 12 Ocakta 0 °C civarı, yağış kış ve ilkbaharda, yaz kurak: Konya; Erzurum'da kış çok daha soğuk, Adana'da Ocak ılık. **KPSS 2020**
- 13 Zakkum, defne, keçiboyunu ve pırnal maki; haritada Alanya-Anamur kıyısı. **KPSS 2020**
- 14 Vejetasyon dönemi en kısa Erzurum-Kars; Şanlıurfa ve Çatalca-Kocaeli'nde uzun. **KPSS 2021**
- 15 Dar alanda görülen ağaçlar ladin ve sedir; kayın ve karaçam geniş alanda. **KPSS 2022 (iptal)**
- 16 Kısa mesafede bitki değişimi dağ aşan Ordu-Tokat güzergâhında; Eskişehir-Ankara ya da Edirne-Tekirdağ düzlükte. **KPSS 2022**
- 17 Ege'de psödomaki görülmez; Karadeniz'e özgü. Maki, garig, orman ve step Ege'de var. **KPSS 2024**
- 18 Kireç ve tuz birikimi Rize'de beklenmez; kurak Konya, Aksaray, Şanlıurfa ve Yozgat'ta olur. **KPSS 2024**

8 Kendini dene: doğru mu, yanlış mı?

Önce D ya da Y'yi işaretle; cevaplar sayfanın sonunda.

1. Basra Alçak Basıncı yazın etkili olur ve sıcak, kuru hava getirir.	☐ D ☐ Y
2. Sibirya Yüksek Basıncı Türkiye'yi yazın etkiler.	☐ D ☐ Y
3. Şanlıurfa'nın yazın Mersin'den sıcak olmasında yükselti etkilidir.	☐ D ☐ Y
4. Karadeniz'in tuzluluğu Akdeniz'den fazladır.	☐ D ☐ Y
5. Vejetasyon dönemi Erzurum-Kars'ta Akdeniz kıyılarından kısadır.	☐ D ☐ Y
6. Iğdır'da pamuk yetişmesi mikroklimaya örnektir.	☐ D ☐ Y
7. Sedir ağacı en çok Karadeniz'de yetişir.	☐ D ☐ Y
8. Sığla ağacı Türkiye'de geniş bir alana yayılır.	☐ D ☐ Y
9. Psödomaki Karadeniz kıyılarına özgü bir formasyondur.	☐ D ☐ Y
10. Maki, Akdeniz ikliminin kurak yazına uymuş her dem yeşil çalıktır.	☐ D ☐ Y
11. Rize'nin topraklarında kireç birikimi yaygındır.	☐ D ☐ Y

12. İç Anadolu'da en yağışlı mevsim ilkbahardır.

☐ D ☐ Y

13. Türkiye'deki bitki türlerinin yaklaşık üçte biri endemiktir.

☐ D ☐ Y

Cevaplar

1. D Güney Asya muson sisteminin parçası.

2. Y Kışın; kuru ve çok soğuk hava.

3. Y Karasallık, düşük nem, Basra ve güney rüzgârları.

4. Y En az tuzlu deniz Karadeniz.

5. D Kış uzun ve sert.

6. D Çoruh Vadisi'nde zeytin de.

7. Y Toroslara özgü.

8. Y Sadece Köyceğiz-Marmaris çevresi.

9. D Ege'de görülmez.

10. D Zakkum, defne, keçiboyunu.

11. Y Bol yağış yıkar; toprak asidik.

12. D En çok Mayıs; yaz kurak.

13. D En çok Toroslarda.

Kaynak: Konu kapsamı ve ağırlık: ÖSYM 2026-KPSS Kılavuzu, Tablo 1. Soru yılları: ÖSYM 2014-2024 KPSS Genel Kültür testleri.